Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
JULIANE KOKOTT
30 päivänä marraskuuta 2023[1]

Asia C-181/22 P

Nemea Bank plc
vastaan

Euroopan keskuspankki (EKP)

Muutoksenhaku – Yhteinen valvontamekanismi – Asetus (EU) N:o 1024/2013 – EKP:lle annetut erityiset valvontatehtävät – Nemea Bank plc:n luottolaitoksen toimiluvan peruuttamispäätös – 24 artikla – Sisäistä uudelleenkäsittelyä koskeva menettely – Korvaaminen sisällöltään identtisellä päätöksellä – Kumoamiskanne – Tilanne, jossa oikeusriita on menettänyt tarkoituksensa ja oikeussuojan tarve on lakannut – Lausunnon antamisen raukeaminen – Vahingonkorvauskanne – Tutkittavaksi ottamisen edellytysten selvä puuttuminen – Tehokas oikeussuoja – Perusoikeuskirjan 47 artikla

I Johdanto

1. Maltalainen Nemea Bank plc vaatii valituksessaan kumoamaan unionin yleisen tuomioistuimen 20.12.2021 antaman määräyksen Niemelä ym. v. EKP (T-321/17, EU:T:2021:942; jäljempänä valituksenalainen määräys). Valituksenalaisessa määräyksessään unionin yleinen tuomioistuin oli ensinnäkin päättänyt, että lausunnon antaminen Nemea Bankin vaatimuksesta kumota Euroopan keskuspankin (jäljempänä EKP) 23.3.2017 tekemä päätös[2] (jäljempänä riidanalainen EKP:n päätös tai ensimmäinen päätös) raukeaa. Toiseksi se oli jättänyt Nemea Bankin vahingonkorvausvaatimuksen tutkimatta, koska tutkittavaksi ottamisen edellytykset puuttuivat selvästi. EKP oli riidanalaisessa päätöksessään puolestaan päättänyt peruuttaa Nemea Bankin luottolaitoksen toimiluvan (jäljempänä toimiluvan peruuttaminen).

2. Olen vastannut toisessa ja kolmannessa valitusperusteessa esille tuleviin oikeuskysymyksiin vielä vireillä olevissa asioissa Pilatus Bank v. EKP (C-750/21 P ja C-256/22 P), jotka koskevat samoin Maltan pankkialaa, esittämässäni ratkaisuehdotuksessa. Nämä kysymykset koskivat kyseisen pankin puolustautumisoikeuksien ja tehokasta oikeussuojaa koskevan oikeuden tehokasta käyttöä sen nimeämän edustajan välityksellä.[3] Tulin kyseisessä ratkaisuehdotuksessa siihen tulokseen, että yksin tämä edustaja on toimivaltainen edustamaan kyseisen pankin etuja ja

[1] Alkuperäinen kieli: saksa.

[2] ECB/SSM/2017 – 213800JENPXTUY75VSO/1 WHD-2017-0003.

[3] Ratkaisuehdotus Pilatus Bank v. EKP (C-750/21 P ja C-256/22 P, EU:C:2023:431, 59 kohta ja sitä seuraavat kohdat).

oikeuksia hallintomenettelyssä, joka johtaa pankin toimiluvan peruuttamiseen, ja siihen liittyvässä menettelyssä unionin tuomioistuimissa, toisin kuin kansallisten valvontaviranomaisten nimeämä pankin maksukyvyttömyysmenettelyn selvittäjä.

3. Tähän mennessä ei ole vielä vastattu ensimmäisen valitusperusteen perustana olevaan seuraavaan oikeuskysymykseen: millä edellytyksillä kyseisen pankin on nostettava unionin yleisessä tuomioistuimessa kumoamiskanne, jos se käyttää sille asetuksen (EU) N:o 1024/2013[4] 24 artiklan 5 kohdassa annettua oikeutta pyytää toimiluvan peruuttamispäätöksen uudelleenkäsittelyä EKP:n oikaisulautakunnassa. Käsiteltävässä asiassa Nemea Bank oli nimittäin esittänyt tällaisen pyynnön vähän ennen kuin se nosti kumoamiskanteen riidanalaisesta EKP:n päätöksestä. Se ei kuitenkaan riitauttanut EKP:n oikaisulautakunnan lausunnon perusteella 30.6.2017 tekemää samansisältöistä päätöstä[5] (jäljempänä toinen päätös), jolla korvattiin ensimmäinen päätös, muotovaatimusten mukaisesti ja määräajassa unionin yleisessä tuomioistuimessa. Kyseiseen päätökseen ei siten (mahdollisesti) voitu enää hakea muutosta, ja siitä tuli lainvoimainen. Unionin yleisen tuomioistuimen mukaan tämä seikka johti Nemea Bankin oikeussuojan tarpeen lakkaamiseen ja sen ensimmäisen päätöksen kumoamista koskevan vaatimuksen raukeamiseen, koska se oli korvattu taannehtivasti toisella päätöksellä. Jos unionin yleisen tuomioistuimen oikeudellinen näkemys on oikea, toimiluvan peruuttamisen lainmukaisuutta ei voitaisi enää tutkia käsiteltävässä asiassa ainakaan kumoamismenettelyn yhteydessä.

4. Tässä menettelyssä tulee näin ollen esille periaatteellisia kysymyksiä, jotka liittyvät tehokkaaseen oikeussuojaan tuomioistuimissa sellaisia unionin toimielimen, elimen tai laitoksen toimenpiteitä vastaan, joiden osalta johdetussa oikeudessa säädetään hallinnollisesta uudelleentarkastelu- tai muutoksenhakumenettelystä ennen kannemenettelyn toteuttamista tai samanaikaisesti sen kanssa. Unionin tuomioistuinten oikeuskäytännössä on jo esitetty erilaisia näkemyksiä tällaisista johdetun oikeuden säännöksistä ja niiden suhteesta SEUT 263 artiklaan.[6] Tätä suhdetta ei kuitenkaan ole tähän mennessä selvennetty johdonmukaisesti ja koko järjestelmän osalta kaikkien hallinnon sisäisten uudelleentarkastelu- tai muutoksenhakumenettelyjen yhteydessä. On erityisesti estettävä se, että tällaisilla menettelyillä ei parannetakaan oikeussuojaa vaan luodaan siihen aukkoja. Se olisi ristiriidassa Euroopan unionin perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja) 47 artiklan ensimmäisen kohdan mukaisen tehokkaita oikeussuojakeinoja koskevan perusoikeuden ja SEUT 263 artiklan kanssa.

5. Tässä ratkaisuehdotuksessa keskitytään ensisijaisesti kysymykseen kumoamisvaatimuksen riidanalaisesta raukeamisesta Nemea Bankin väitetyn oikeussuojan tarpeen lakkaamisen vuoksi, mikä on ensimmäisen valitusperusteen kohteena. Jos unionin tuomioistuin yhtyy ehdotukseeni siitä, miten tähän valitusperusteeseen olisi vastattava, ja kumoaa valituksenalaisen määräyksen, koska Nemea Bankin oikeussuojan tarve on edelleen olemassa, puolustautumisoikeuksien

4 Luottolaitosten vakavaraisuusvalvontaan liittyvää politiikkaa koskevien erityistehtävien antamisesta Euroopan keskuspankille 15.10.2013 annettu neuvoston asetus N:o 1024/2013 (EUVL 2013, L 287, s. 63).

5 ECB/SSM/2017 – 213800JENPXTUY75VS 07/2.

6 Tässä asiassa käsiteltävät oikeuskysymykset tulivat osittain esille myös asiassa, jossa annettiin 7.9.2023 tuomio Versobank v. EKP (C-803/21 P, ei julkaistu, EU:C:2023:630). Siinä kyseinen pankki oli kuitenkin riitauttanut myös toisen päätöksen muotovaatimusten mukaisesti ja määräajassa unionin yleisessä tuomioistuimessa. Samankaltaisesta tilanteesta ks. unionin yleisen tuomioistuimen 7.9.2022 annettu lainvoimainen tuomio BNetzA v. ACER (T-631/19, EU:T:2022:509, 16–28 kohta). Ks. myös tuomio 25.6.2020, SATCEN v. KF (C-14/19 P, EU:C:2020:492, 58 kohta ja sitä seuraavat kohdat) ja tuomio 27.4.2016, European Dynamics Luxembourg ym. v. EUIPO (T-556/11, EU:T:2016:248) (samoin lainvoimainen).

tehokasta käyttöä koskevia toista ja kolmatta valitusperustetta[7] ei olisi enää tarpeen käsitellä, koska myös ne kohdistuvat unionin yleisen tuomioistuimen toteamukseen lausunnon antamisen raukeamisesta.

II Asiaa koskevat oikeussäännöt

6. Asetuksen N:o 1024/2013 johdanto-osan 64 perustelukappaleessa todetaan muun muassa seuraavaa:

”EKP:n olisi annettava luonnollisille ja oikeushenkilöille mahdollisuus pyytää sellaisten päätösten uudelleenkäsittelyä, jotka on tehty sille tällä asetuksella annetun toimivallan nojalla ja jotka on osoitettu niille, tai jotka koskevat niitä suoraan ja erikseen. Uudelleenkäsittelyn olisi koskettava sitä, ovatko päätökset menettelyltään ja sisällöltään tämän asetuksen mukaisia, kunnioittaen kuitenkin EKP:lle jätettyä harkintavaltaa päättää, onko tällaisten päätösten tekeminen tarkoituksenmukaista. Tätä varten ja menettelyn tehokkuuden vuoksi EKP:n olisi perustettava oikaisulautakunta tällaisen sisäisen uudelleenkäsittelyn toteuttamiseksi. – – Uudelleenkäsittelyä koskevassa menettelyssä olisi määrättävä, että valvontaelin tarkastelee uudelleen aiempaa päätösluonnostaan tarvittaessa.”

7. Saman asetuksen 4 artiklan, jonka otsikko on ”EKP:lle annetut tehtävät”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Tämän asetuksen 6 artiklan puitteissa EKP:llä on tämän artiklan 3 kohdan mukaisesti yksinomainen toimivalta hoitaa vakavaraisuusvalvontatarkoituksissa seuraavat tehtävät kaikkien osallistuviin jäsenvaltioihin sijoittautuneiden luottolaitosten osalta:

a) luottolaitosten toimilupien myöntäminen ja peruuttaminen, jollei 14 artiklasta muuta johdu;

– –”

8. Kyseisen asetuksen 14 artiklan 5 kohdan toisessa alakohdassa säädetään seuraavaa:

”Jos toimiluvan myöntämistä 1 kohdan mukaisesti ehdottanut kansallinen toimivaltainen viranomainen katsoo, että toimilupa on peruutettava asiaa koskevan kansallisen lainsäädännön mukaisesti, sen on tehtävä tästä ehdotus EKP:lle. Tuolloin EKP tekee päätöksen ehdotetusta peruuttamisesta ja ottaa tässä yhteydessä kaikilta osin huomioon kansallisen toimivaltaisen viranomaisen esittämät perustelut peruuttamiselle.”

9. Asetuksen N:o 1024/2013 24 artiklassa, jonka otsikko on ”Oikaisulautakunta”, säädetään muun muassa seuraavaa:

”1. EKP perustaa oikaisulautakunnan suorittamaan EKP:n sille tällä asetuksella sille annettujen valtuuksien nojalla tekemien päätösten sisäisen uudelleenkäsittelyn sen jälkeen kun 5 kohdan mukainen uudelleenkäsittelypyyntö on jätetty. Sisäisen uudelleenkäsittelyn on koskettava sitä, ovatko päätökset menettelyltään ja sisällöltään tämän asetuksen mukaisia.

– –

[7] Ks. tästä ratkaisuehdotukseni Pilatus Bank v. EKP (C-750/21 P ja C-256/22 P, EU:C:2023:431, 59 kohta ja sitä seuraavat kohdat).

5. Luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö voi 1 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa pyytää EKP:n tämän asetuksen mukaisesti tekemän, kyseiselle henkilölle osoitetun päätöksen uudelleenkäsittelyä tai sellaisen päätöksen uudelleenkäsittelyä, joka koskee heitä suoraan ja erikseen. Jäljempänä 7 kohdassa tarkoitettua EKP:n neuvoston päätöstä koskevaa uudelleenkäsittelypyyntöä ei voida ottaa tutkittavaksi.

6. Uudelleenkäsittelypyyntö perusteluineen on tehtävä kirjallisesti, ja se on toimitettava EKP:lle kirjallisesti kuukauden kuluessa siitä päivästä, jona päätös on annettu tiedoksi uudelleenkäsittelyä pyytäneelle henkilölle, tai jos tällaista tiedoksiantoa ei ole annettu, kuukauden kuluessa siitä päivästä, jona tämä on saanut tiedon asiasta.

7. Tehtyään päätöksen siitä, voidaanko uudelleenkäsittelypyyntö ottaa käsiteltäväksi, oikaisulautakunta antaa lausunnon asian kiireellisyyden kannalta asianmukaisen ajan kuluessa ja viimeistään kahden kuukauden kuluessa pyynnön vastaanottamisesta ja toimittaa sen uuden päätösluonnoksen valvontaelimelle valmistelua varten. Valvontaelin ottaa huomioon oikaisulautakunnan lausunnon ja toimittaa pikaisesti uuden päätösluonnoksen EKP:n neuvostolle. Uudessa päätösluonnoksessa kumotaan alkuperäinen päätös, korvataan se uudella päätöksellä, joka on sisällöltään identtinen, tai korvataan se muutetulla päätöksellä. Uusi päätösluonnos katsotaan hyväksytyksi, ellei EKP:n neuvosto vastusta sitä kymmenen työpäivän kuluessa.

8. Edellä olevan 5 kohdan mukaisesti tehdyllä uudelleenkäsittelypyynnöllä ei ole lykkäävää vaikutusta. EKP:n neuvosto voi kuitenkin oikaisulautakunnan ehdotuksesta keskeyttää riitautetun päätöksen täytäntöönpanon, jos se katsoo olosuhteiden edellyttävän sitä.

9. Oikaisulautakunnan antama lausunto, valvontaelimen laatima uusi päätösluonnos ja EKP:n neuvoston tekemä päätös tämän artiklan nojalla on perusteltava ja annettava tiedoksi osapuolille.

– –

11. Tällä artiklalla ei rajoiteta oikeutta nostaa kanne Euroopan unionin tuomioistuimessa perussopimusten mukaisesti.”

III Tosiseikat ja riidanalainen EKP:n päätös

10. Tosiseikat ja riidanalainen EKP:n päätös esitetään valituksenalaisen määräyksen 1–8 kohdassa ja voidaan tiivistää seuraavasti.

11. Viidentenä kantajana ensimmäisessä oikeusasteessa ja valittajana on Nemea Bank, joka on vähemmän merkittävä luottolaitos, jonka kotipaikkana on Malta ja joka kuuluu Malta Financial Services Authorityn (Maltan rahoituspalveluviranomainen, jäljempänä MFSA) suoraan vakavaraisuusvalvontaan. Kolmas ja neljäs kantaja ensimmäisessä oikeusasteessa, Nemea plc ja Nevestor SA, ovat Nemea Bankin suoria osakkeenomistajia. Ensimmäinen ja toinen kantaja ensimmäisessä oikeusasteessa, H. Niemelä ja M. Lehto, ovat kolmatta ja neljättä kantajaa koskevan omistuksensa perusteella ainoastaan Nemea Bankin välillisiä osakkeenomistajia ja hallituksen jäseniä.

12. Pyydettyään kansalliselta kriisinratkaisuviranomaiselta lausunnon MFSA toimitti 25.1.2017 EKP:lle ehdotuksen Nemea Bankin toimiluvan peruuttamisesta.

13. EKP:n neuvosto hyväksyi 13.3.2017 ehdotuksen päätökseksi toimiluvan peruuttamisesta ja kehotti Nemea Bankia esittämään siitä huomautuksensa kolmen päivän kuluessa. Nemea Bank noudatti tätä kehotusta 15.3.2017.

14. EKP antoi 23.3.2017 riidanalaisen päätöksensä asetuksen N:o 1024/2013 4 artiklan 1 kohdan a alakohdan ja 14 artiklan 5 kohdan nojalla.

15. Nemea Bank ja muut kantajat pyysivät 22.4.2022 riidanalaisen EKP:n päätöksen uudelleenkäsittelyä EKP:n oikaisulautakunnassa asetuksen N:o 1024/2013 24 artiklan 5 kohdan ensimmäisen virkkeen nojalla.

16. Kantajat nostivat 22.5.2017 unionin yleisessä tuomioistuimessa kanteen riidanalaisesta EKP:n päätöksestä.

17. Oikaisulautakunta antoi 19.6.2017 lausunnon, jossa se ehdotti, että riidanalainen EKP:n päätös korvataan päätöksellä, joka on sisällöltään identtinen.

18. EKP:n neuvosto antoi 30.6.2017 oikaisulautakunnan lausunnon ja valvontaelimen päätösehdotuksen perusteella toisen päätöksen, jolla sen päätösosan mukaan korvattiin ensimmäinen päätös asetuksen N:o 1024/2013 24 artiklan 7 kohdan mukaisesti.

19. Kantajat eivät nostaneet kumoamiskannetta toisesta päätöksestä muotovaatimusten mukaisesti ja määräajassa.

IV Menettely unionin yleisessä tuomioistuimessa ja valituksenalainen määräys

20. Sisäisen uudelleenkäsittelyn ollessa vielä kesken kantajat nostivat riidanalaisesta EKP:n päätöksestä (edellä 16 kohta) kanteen unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 22.5.2017 saapuneella kannekirjelmällä. Kanteessa vaadittiin yhtäältä kyseisen päätöksen kumoamista ja toisaalta niiden vahinkojen korvaamista, joita kantajille oli väitetysti aiheutunut sen seurauksena.

21. EKP:n oikeudenkäyntiväitteen perusteella unionin yleinen tuomioistuin lykkäsi 13.7.2018 antamallaan määräyksellä kanteen tutkittavaksi ottamisen edellytykset ratkaistavaksi pääasian yhteydessä työjärjestyksensä 130 artiklan 7 kohdan mukaisesti.

22. Euroopan komission hakemuksesta unionin yleisen tuomioistuimen toimivaltaisen jaoston puheenjohtaja hyväksyi 23.7.2018 tekemällään päätöksellä komission väliintulijaksi tukemaan EKP:n vaatimuksia.

23. Unionin yleisen tuomioistuimen toimivaltaisen jaoston puheenjohtajan 29.3.2019 tekemällä päätöksellä asian käsittelyä lykättiin 5.11.2019 annetun tuomion EKP ym. v. Trasta Komercbanka ym. (C-663/17 P, C-665/17 P ja C-669/17 P, EU:C:2019:923) antamiseen saakka. Jatkettuaan asian käsittelyä unionin yleinen tuomioistuin päätti olla järjestämättä alun perin suunniteltua mutta myöhemmin siirrettyä istuntoa. Sen sijaan se kehotti menettelyn osapuolia 2.7.2021 toteuttamallaan prosessinjohtotoimella muun muassa ottamaan kantaa siihen, onko kumoamisvaatimus menettänyt unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 131 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla tarkoituksensa, koska riidanalainen EKP:n päätös korvattiin toisella päätöksellä, ja onko lausunnon antamisen katsottava rauenneen.

24. Valituksenalaisessa määräyksessä unionin yleinen tuomioistuin katsoi, että lausunnon antaminen vaatimuksesta kumota riidanalainen EKP:n päätös raukeaa sen tarkoituksen ja kantajien oikeussuojan tarpeen menettämisen vuoksi (määräysosan 1 kohta), ja jätti vahingonkorvausvaatimuksen tutkimatta, koska tutkittavaksi ottamisen edellytykset selvästi puuttuivat (määräysosan 2 kohta). Lisäksi se velvoitti kantajat ja EKP:n vastaamaan kukin kumoamisvaatimukseen liittyvistä omista oikeudenkäyntikuluistaan (määräysosan 3 kohta), kantajat vastaamaan vahingonkorvausvaatimukseen liittyvistä omista oikeudenkäyntikuluistaan ja korvaamaan EKP:n oikeudenkäyntikulut (määräysosan 4 kohta) ja komission vastaamaan omista oikeudenkäyntikuluistaan (määräysosan 5 kohta).

25. Unionin yleinen tuomioistuin perusteli lausunnon antamisen raukeamista koskevaa toteamustaan lähinnä sillä, että toinen päätös, jota kantajat eivät riitauttaneet, korvasi riidanalaisen EKP:n päätöksen taannehtivasti voimaantulohetkestään alkaen ja että riidanalainen EKP:n päätös on siten poistettu kokonaisuudessaan ja ex tunc unionin oikeusjärjestyksestä, joten sen kumoamisella tuomioistuimessa ei ole enää muita oikeudellisia seurauksia. [8]

V Menettely unionin tuomioistuimessa ja asianosaisten vaatimukset

26. Nemea Bank teki nyt käsiteltävän valituksen unionin tuomioistuimen kirjaamoon 7.4.2022 toimittamallaan asiakirjalla.

27. Valittaja vaatii, että unionin tuomioistuin

– kumoaa valituksenalaisen määräyksen

– palauttaa asian unionin yleiseen tuomioistuimeen asianmukaisesti ratkaistavaksi jaostoon, jonka tuomarikokoonpano on täysin erilainen, ja

– velvoittaa EKP:n korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

28. EKP vaatii, että unionin tuomioistuin

– hylkää valituksen ja

– velvoittaa valittajan vastaamaan omista oikeudenkäyntikuluistaan ja korvaamaan EKP:n oikeudenkäyntikulut.

29. Komissio vaatii, että unionin tuomioistuin

– hylkää valituksen ja

– velvoittaa valittajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

30. Unionin tuomioistuin luopui työjärjestyksensä 76 artiklan 2 kohdan nojalla istunnon järjestämisestä, koska se katsoi, että sillä on riittävät tiedot asian ratkaisemiseen.

[8] Valituksenalaisen määräyksen 45 ja 51 kohta. Ks. myös unionin yleisen tuomioistuimen vastaavat perustelut 6.10.2021 antamassaan tuomiossa Ukrselhosprom PCF ja Versobank v. EKP (T-351/18 ja T-584/18, EU:T:2021:669, 80–92 kohta). Unionin tuomioistuin ei kyseenalaistanut näitä perusteluja 7.9.2023 antamassaan tuomiossa Versobank v. EKP (C-803/21 P, ei julkaistu, EU:C:2023:630, 159 kohta ja sitä seuraavat kohdat), koska niillä ei ollut merkitystä asian ratkaisemisen kannalta.

VI Asian tarkastelu

A Ensimmäisen valitusperusteen kohde

31. Ensimmäisessä valitusperusteessaan valittaja vetoaa SEUT 263 artiklan ensimmäisen kohdan rikkomiseen. Sen mukaan unionin yleinen tuomioistuin teki oikeudellisen virheen, kun se katsoi, että lausunnon antaminen kumoamisvaatimuksesta raukeaa, sen sijaan, että se olisi noudattanut velvollisuuttaan valvoa riidanalaista EKP:n päätöstä. SEUT 263 artiklan nojalla ainoastaan unionin tuomioistuimilla on toimivalta ratkaista muiden unionin toimielinten toteuttamien toimenpiteiden laillisuus. Unionin yleisen tuomioistuimen tunnustama ex tunc -vaikutus, jolla toinen päätös korvasi sen mukaan ensimmäisen päätöksen, on ristiriidassa tämän kanssa. Valittajan mukaan tällaisen korvaamisen vaikutusta ei voida ilman tuomioistuimen harjoittamaa laillisuusvalvontaa rinnastaa unionin tuomioistuinten antaman kumoamistuomion vaikutuksiin. Ensimmäinen päätös on tuottanut antamisestaan lähtien samalla tavalla Nemea Bankille epäedullisia oikeusvaikutuksia, joten intressi sen kumoamiseen on edelleen olemassa.

32. EKP puolestaan väittää muun muassa, että kantajien olisi pitänyt riitauttaa unionin yleisessä tuomioistuimessa myös toinen päätös. Sen päätösosassa peruutetaan nyt lainvoimaisesti Nemea Bankin toimilupa. Kantajat voivat myös nostaa vahingonkorvauskanteen nostamatta ensin kumoamiskannetta.

33. Komissio ei kiistä ensimmäistä valitusperustetta.

34. Ensimmäisen valitusperusteen yhteydessä on ensinnäkin tutkittava, voiko pankki luopua (valinnaisen) sisäisen uudelleenkäsittelyn, jonka perusteella annetaan sisällöltään identtinen toinen päätös, joka korvaa ensimmäisen päätöksen, toteuttamisen jälkeen tämän toisen päätöksen riitauttamisesta unionin yleisessä tuomioistuimessa, jos se on aiemmin riitauttanut jo ensimmäisen päätöksen (jäljempänä B). Toiseksi on selvitettävä, voivatko toisen päätöksen antaminen ja sen riitauttamatta jättäminen kyseenalaistaa kyseisen pankin oikeussuojan tarpeen olemassaolon ensimmäisen päätöksen osalta. Tässä yhteydessä on ennen kaikkea tarkasteltava, korvaako toinen päätös ensimmäisen päätöksen, kuten unionin yleinen tuomioistuin on valituksenalaisessa määräyksessä todennut, taannehtivasti vai ainoastaan tulevaisuutta koskevin vaikutuksin (jäljempänä C).

B Velvollisuus nostaa kumoamiskanne myös toisesta päätöksestä?

35. Unionin yleinen tuomioistuin saattoi katsoa valituksenalaisessa määräyksessä, että kantajat ovat menettäneet oikeussuojan tarpeen riidanalaisen EKP:n päätöksen osalta, vain silloin, jos kantajien oli riitautettava myös sisällöltään identtinen toinen päätös. Toinen päätös voisi kuitenkin olla toimi, jossa pelkästään toistetaan vai vahvistetaan ensimmäinen päätös ja jolla ei ole itsenäisiä oikeusvaikutuksia, jolloin sitä ei ylipäätään voitu riitauttaa.

36. Asetuksen N:o 1024/2013 24 artiklan säännöksiä on näin ollen tulkittava niiden sanamuodon, tavoitteiden ja systematiikan perusteella etenkin suhteessa SEUT 263 artiklan mukaiseen oikeuteen nostaa kumoamiskanne.

1. Valinnainen sisäinen uudelleenkäsittely ja mahdollisuus riitauttaa ensimmäinen tai toinen päätös

37. Sisäinen uudelleenkäsittely EKP:n oikaisulautakunnassa voidaan asetuksen N:o 1024/2013 24 artiklan 1 ja 5 kohdan mukaan tehdä ainoastaan sellaisen luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön pyynnöstä, jolle on osoitettu EKP:n päätös tai jota päätös koskee suoraan ja erikseen.[9] Kuten nyt tarkasteltavassa tapauksessa tapahtui, pankki voi näin ollen pyytää sille osoitetun päätöksen, jolla sen toimilupa peruutettiin, uudelleenkäsittelyä oikaisulautakunnassa. Sisäinen uudelleenkäsittely koskee sitä, onko tällainen päätös menettelyltään ja sisällöltään kyseisen asetuksen mukainen.

38. Tästä seuraa, että sisäinen uudelleenkäsittely on ensinnäkin luonteeltaan *valinnainen* ja että toiseksi sen on tarkoitus edistää kyseisen pankin oikeussuojaa.

39. Toisin kuin monien unionin elinten tai laitosten päätöksiä koskevat sisäiset uudelleentarkastelu- tai muutoksenhakumenettelyt, sisäisen uudelleenkäsittelyn tekeminen ei siis ole SEUT 263 artiklan viidennessä kohdassa tarkoitettu edellytys kannemenettelylle unionin tuomioistuimissa.[10]

40. Asetuksen N:o 1024/2013 24 artiklassa valittu sääntelytekniikka eroaa tältä osin etenkin Euroopan unionin energia-alan sääntelyviranomaisten yhteistyöviraston perustamisesta annetun asetuksen (EU) 2019/942,[11] joka myös perustuu SEUT 263 artiklan viidenteen kohtaan, 28 ja 29 artiklan sääntelytekniikasta. Kyseisen asetuksen 28 artiklassa säädetään tosin luonnollisten henkilöiden ja oikeushenkilöiden, joita ACERin päätös koskee suoraan ja erikseen, vastaavasta muutoksenhakuoikeudesta ACERin valituslautakunnassa. Saman asetuksen 29 artiklan mukaan ”kumoamiskanteet, jotka koskevat ACERin tämän asetuksen mukaisesti antamia päätöksiä,– – voidaan saattaa unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi vasta sen jälkeen, kun 28 artiklassa tarkoitettua muutoksenhakumenettelyä on käytetty”.[12]

41. Unionin lainsäätäjä ei ole antanut asetuksen N:o 1024/2013 24 artiklassa vastaavaa sääntelyä EKP:n osalta, joka on SEU 13 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu unionin riippumaton toimielin. Asetuksen N:o 1024/2013 24 artiklan 11 kohdassa pikemminkin säädetään nimenomaisesti, että ”tällä artiklalla ei rajoiteta oikeutta nostaa kanne Euroopan unionin tuomioistuimessa perussopimusten mukaisesti”, siis etenkään SEUT 263 artiklan mukaista kanneoikeutta.

42. Pankki, jonka toimilupa peruutetaan EKP:n päätöksellä, voi siten *lähtökohtaisesti valita* joko riitauttaa kyseisen päätöksen suoraan unionin yleisessä tuomioistuimessa tai luopua siitä ja sen sijaan pyytää EKP:tä tekemään sisäisen uudelleenkäsittelyn riitauttaakseen sen jälkeen EKP:n toisen päätöksen tuomioistuimessa tai tehdä molemmat.

43. Mahdollisuus luopua ensimmäisen päätöksen riitauttamisesta siinä tapauksessa, että pyydetään sisäistä uudelleenkäsittelyä, vahvistetaan asetuksen N:o 1024/2013 24 artiklan 7 kohdan kolmannessa virkkeessä. Tällaisella pyynnöllä ei tosin ole

[9] Ks. myös asetuksen N:o 1024/2013 johdanto-osan 64 perustelukappaleen samankaltainen sanamuoto.

[10] Ks. erityisesti Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 58 a artiklassa lueteltujen unionin laitosten (Euroopan unionin teollisoikeuksien virasto, yhteisön kasvilajikevirasto, Euroopan kemikaalivirasto ja Euroopan unionin lentoturvallisuusvirasto) valituslautakuntien muutoksenhakumenettelyt.

[11] Euroopan unionin energia-alan sääntelyviranomaisten yhteistyöviraston perustamisesta 5.6.2019 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus N:o 2019/942 (EUVL 2019, L 158, s. 22).

[12] Ks. tästä unionin yleisen tuomioistuimen lainvoimainen tuomio 7.9.2022, BNetzA v. ACER (T-631/19, EU:T:2022:509, 16–28 kohta).

saman artiklan 8 kohdan ensimmäisen virkkeen mukaan lykkäävää vaikutusta,[13] eikä se voi estää SEUT 263 artiklan kuudennen kohdan mukaisen kanteen nostamiselle asetetun määräajan päättymistä. Uudelleenkäsittelyn päätteeksi EKP:n *on* kuitenkin *tehtävä* toinen päätös, jolla ensimmäinen päätös joko *kumotaan* tai *korvataan*. Vaikka ensimmäisestä päätöksestä olisi siis tällä välin tullut sellainen, ettei sitä voida riitauttaa tuomioistuimessa, EKP on velvollinen kumoamaan tai korvaamaan sen. Pankki, jonka toimilupa on peruutettu, voi siten tyytyä riitauttamaan toisen päätöksen. Tämä päätös voi nimittäin olla puolestaan kumoamiskanteen kohteena, mikäli se tuottaa itsenäisiä oikeusvaikutuksia (jäljempänä 47 kohta ja sitä seuraavat kohdat).

44. Sitä vastoin on epäselvää, *täytyykö* – kuten nyt tarkasteltavassa tapauksessa – asianomaisen pankin riitauttaa myös uudelleenkäsittelypyynnön esittämisen jälkeen tehty toinen päätös unionin yleisessä tuomioistuimessa toimiluvan peruuttamisen oikeusvaikutusten poistamiseksi, jos toinen päätös on sisällöltään identtinen ensimmäisen päätöksen kanssa ja viimeksi mainittu on jo sen nostaman kumoamiskanteen kohteena.

45. Tähän ei saada selvyyttä asetuksen N:o 1024/2013 24 artiklan 7 kohdan kolmannesta virkkeestä, jonka mukaan sisäisen uudelleenkäsittelyn päätteeksi tehdyllä toisella päätöksellä, joka ”on sisällöltään identtinen”, korvataan ensimmäinen päätös, eikä kyseisen asetuksen muista säännöksistä. Näin ollen on tutkittava lähemmin toisen päätöksen mahdollisia oikeusvaikutuksia.

2. Velvollisuus riitauttaa toinen päätös ensimmäisen päätöksen riitauttamisesta huolimatta?

46. Toinen päätös täyttää tosin lähtökohtaisesti – ensimmäisen päätöksen tapaan – SEUT 288 artiklan neljännessä kohdassa tarkoitetun adressaattia velvoittavan päätöksen edellytykset. On kuitenkin epäselvää, onko se pelkästään toistavan tai vahvistavan luonteensa vuoksi myös omiaan tuottamaan itsenäisiä sitovia oikeusvaikutuksia kyseiseen pankkiin nähden, kun sen toimilupa peruutettiin jo sisällöltään identtisellä ensimmäisellä päätöksellä (jäljempänä a jakso). Jos näin on, kantajat olisivat mahdollisesti laiminlyöneet toisen päätöksen riitauttamisen unionin yleisessä tuomioistuimessa määräajassa (jäljempänä b jakso). Jos toista päätöstä on sitä vastoin pidettävä pelkästään puhtaasti vahvistavana toimena, sitä ei olisi voitu riitauttaa lainkaan kumoamiskanteella (jäljempänä c jakso).

a) Toinen päätös lähtökohtaisesti kannekelpoisena toimena?

47. Kanne voidaan nostaa ainoastaan toimesta, joka tuottaa sitovia oikeusvaikutuksia ja vaikuttaa kantajan etuihin muuttamalla tämän oikeusasemaa selvästi. Sen määrittämiseksi, onko toimella tällaisia vaikutuksia ja voidaanko siitä näin ollen nostaa kumoamiskanne, on tarkasteltava kyseisen toimen asiasisältöä ja objektiivisia kriteerejä. Tässä yhteydessä on otettava huomioon myös toimen toteuttamisen asiayhteys ja toimen toteuttaneen toimielimen toimivalta.[14]

[13] Ensimmäisestä päätöksestä nostetulla kumoamiskanteella ei olisi SEUT 278 artiklan ensimmäisen virkkeen mukaan myöskään lykkäävää vaikutusta. Ensimmäinen päätös tuottaa näin ollen lähtökohtaisesti siitä lähtien, kun se annetaan tiedoksi niille, joille se on osoitettu, välittömästi oikeusvaikutuksia riippumatta siitä, riitautetaanko se tuomioistuimessa, elleivät kantajat tuloksellisesti pyydä näiden oikeusvaikutusten lykkäämistä SEUT 278 artiklan toisen virkkeen tai asetuksen N:o 1024/2013 24 artiklan 8 kohdan toisen virkkeen mukaisesti.

[14] Vastaavasti tuomio 3.6.2021, Unkari v. parlamentti (C-650/18, EU:C:2021:426, 37 ja 38 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) ja tuomio 12.7.2022, Nord Stream 2 v. parlamentti ja neuvosto (C-348/20 P, EU:C:2022:548, 62 ja 63 kohta). Ks. myös ratkaisuehdotukseni EIP v. ClientEarth ja komissio v. EIP (C-212/21 P ja C-223/21 P, EU:C:2022:1003, 47 kohta).

48. Kun otetaan huomioon asetuksen N:o 1024/2013 24 artiklan 7 kohdan kolmannessa virkkeessä säädetty toisen päätöksen korvaava vaikutus, kyseinen päätös tuottaa mielestäni kiistatta itsenäisiä oikeusvaikutuksia. Unionin lainsäätäjän nimenomaisesti määräämästä korvaamisesta – riippumatta siitä, tapahtuuko se taannehtivasti vai ex nunc (jäljempänä 66 kohta ja sitä seuraavat kohdat) – nimittäin seuraa, että (korvatulla) ensimmäisellä päätöksellä määrätyn toimiluvan peruuttamisen oikeusvaikutukset jatkuvat. Ensimmäinen päätös voi puolestaan tuottaa näitä oikeusvaikutuksia korvaamisensa vuoksi enintään siihen saakka, kunnes toinen päätös tulee voimaan, muttei enää tulevaisuudessa. Tällä muutetaan selvästi kyseisen pankin oikeusasemaa, vaikka ensimmäinen ja toinen päätös ovatkin sisällöltään identtiset.

49. Tästä syystä toinen päätös voi lähtökohtaisesti olla SEUT 263 artiklan ensimmäisen kohdan mukaisen kumoamiskanteen kohteena. Siitä ei näin ollen voida nostaa kannetta SEUT 263 artiklan kuudennen kohdan mukaisen kanteen nostamiselle asetetun määräajan päättymisen jälkeen.

b) Kanteen nostamatta jättäminen toisesta päätöksestä

50. Kantajat eivät kuitenkaan nostaneet toisesta päätöksestä kumoamiskannetta muotovaatimusten mukaisesti ja määräajassa.[15] Siitä on näin ollen tullut lainvoimainen toimi, jota ei voida riitauttaa.

51. Asetuksen N:o 1024/2013 säännöksissä tai oikeuskäytännössä ei nimittäin ole viitteitä siitä, että ensimmäisestä päätöksestä nostettu kumoamiskanne ulottuu automaattisesti sen korvaavaan, sisällöltään identtiseen toiseen päätökseen. Tämä olisi pikemminkin edellyttänyt kanteen tarkistamista määräajassa unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 86 artiklan mukaisesti tai uuden kanteen nostamista.[16] Kanteen nostamiselle asetettu määräaika – joka on vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan ehdoton ja jota ei voida pidentää[17] – on kuitenkin päättynyt nyt tarkasteltavassa tapauksessa. Elleivät kyseessä ole Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 45 artiklan toisessa kohdassa tarkoitetut ennalta arvaamattomat seikat tai ylivoimainen este, myöskään aiempaan tilanteeseen palauttaminen ei tule kyseeseen.[18]

52. Toimen peruuttamisen ja korvaamisen yhteydessä unionin tuomioistuin on tosin jo todennut, että hyvän oikeudenkäytön varmistamiseksi unionin yleisellä tuomioistuimella on mahdollisuus tiedustella kantajalta, aikooko tämä korvaavan toimen johdosta mukauttaa vaatimuksiaan ja

[15] Kuten kantajien vastauksesta tämän ratkaisuehdotuksen 23 kohdassa mainittuun unionin yleisen tuomioistuimen kirjalliseen kysymykseen ilmenee, ne olivat unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon osoittamallaan vapaamuotoisella sähköpostiviestillä – joka ei siis täyttänyt muotovaatimuksia – vaatineet toisen päätöksen kumoamista, mihin unionin yleinen tuomioistuin ei kuitenkaan reagoinut.

[16] Näin ei ole välttämättä Saksan kaltaisissa oikeusjärjestyksissä, joissa toinen päätös tietyllä tapaa sisältää ensimmäisen päätöksen (ks. jäljempänä alaviite 32). Hyvin valaiseva tältä osin on Bundesverwaltungsgerichtin (liittovaltion ylin hallintotuomioistuin, Saksa) (BVerwG) 11.11.2020 antama tuomio 8 C 22/19, Neue Zeitschrift für Verwaltungsrecht (NVwZ) 2021, s. 564, ja siihen liittyvä Alexander Milsteinin huomautus. Sen mukaan hallintolainkäyttölain (Verwaltungsgerichtsordnung, VwGO) 74 §:n 1 momentin ensimmäisen virkkeen mukaista kanteen nostamisen määräaikaa on lähtökohtaisesti noudatettava myös silloin, kun kannetta tarkistetaan sellaisen muutospäätöksen osalta, jolla korvataan alun perin riitautettu päätös. Sosiaaliturvalain (Sozialgesetzbuch, SGG) 96 §:n 1 momenttiin ja verotuomioistuinten toiminnan järjestämistä koskevan lain (Finanzgerichtsordnung, FGO) 68 §:ään sisältyvien erityissäännösten lisäksi kannetta ei nimittäin voida lain mukaan tarkistaa, jos alkuperäistä päätöstä täydennetään tai se korvataan uudella päätöksellä (tuomion 21–23 kohta). Tämä ei päde kuitenkaan riidanalaista päätöstä muuttavaan tai sen korvaavaan päätökseen, jos muuttamisen tai korvaamisen jälkeen vielä riitautetut sääntelyn osat ovat aineellisen oikeuden mukaan *jakamattomia*. Kun tarkastellaan (nyt kyseessä olevaa) tapausta, jossa ensimmäinen päätös korvattiin sisällöltään identtisellä toisella päätöksellä, Saksan oikeuden perusteella lähtökohdaksi voitaisiin ottaa tällainen jakamattomuus, joten kanteen nostamiselle asetetun määräajan noudattaminen ei olisi ollut välttämätöntä kanteen tarkistamiselle.

[17] Ks. unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 61 artiklan 1 kohta ja unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 52 artiklan 1 kohta.

[18] Ks. määräys 16.11.2010, Internationale Fruchtimport Gesellschaft Weichert v. komissio (C-73/10 P, EU:C:2010:684, 41 kohta) ja määräys 20.10.2022, Mendes de Almeida v. neuvosto (C-576/21 P, ei julkaistu, EU:C:2022:826, 52 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

kohdistaa ne myös kyseiseen toimeen, kuten unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 86 artiklassa määrätään.[19] Käsiteltävässä asiassa unionin yleinen tuomioistuin ei kuitenkaan ole tehnyt näin, vaan se on tiedustellut vasta kanteen nostamisen määräajan päätyttyä asianosaisilta toisen päätöksen yhteydessä, onko kantajilla edelleen oikeussuojan tarve ensimmäisen päätöksen osalta ja raukeaako näin lausunnon antaminen kumoamisvaatimuksesta.

53. Tällaista menettelytapaa on vaikea sovittaa yhteen hyvän oikeudenhoidon periaatteen ja unionin yleisellä tuomioistuimella asianosaisiin nähden olevan huolellisuus- ja tiedonantovelvoitteen kanssa.[20] Tästä huolimatta se, ettei toisesta päätöksestä nostettu kannetta, on luettava ensisijaisesti kantajien, joita edustivat asianajajat, syyksi. Kantajat olivat omasta vapaasta tahdostaan pyytäneet sisäistä uudelleenkäsittelyä samanaikaisesti kuin ne vaativat ensimmäisen päätöksen kumoamista. Kantajien voitiin näin ollen kohtuudella odottaa hankkivan oikeustilaa koskevat tarvittavat tiedot ja toteuttavan tarvittavat toimet sen varmistamiseksi, ettei toisesta päätöksestä tule lainvoimaista niihin nähden.

54. Näin ollen on selvää, ettei valittaja voi estää toimilupansa peruuttamista ainakaan toisen päätöksen voimaantulosta alkaen enää tähän päätökseen kohdistuvalla kumoamiskanteella.

c) Toinen päätös vahvistavana toimena, joka ei ole kannekelpoinen?

55. Edellä esitettyä päätelmää ei nähdäkseni muuta oikeuskäytäntö, joka koskee puhtaasti vahvistavista toimista nostettujen kanteiden tutkittavaksi ottamisen edellytysten puuttumista.

56. Tämän oikeuskäytännön mukaan vahvistavasta toimesta nostettu kanne on jätettävä tutkimatta, jos vahvistava toimi ei sisällä yhtään uuttaa oikeudellista tai tosiasioita koskevaa seikkaa kyseiseen aiempaan toimeen verrattuna.[21] Tämä kuitenkin edellyttää, että vahvistetusta toimesta on tullut sen, jota asia koskee, kannalta lopullinen, koska tämä ei ole nostanut siitä kannetta säädetyssä määräajassa. Oikeusvarmuuteen liittyvistä syistä on nimittäin vältettävä se, että nostamalla kanne vahvistavasta toimesta kierretään määräaika kanteen nostamiselle vahvistetusta toimesta ja siten mitätöidään sen lainvoima.[22] Käsiteltävässä asiassa kantajat olivat kuitenkin nostaneet määräajassa kanteen ensimmäisestä päätöksestä, joten siitä ei tullut lainvoimaista.

57. Näin ollen sisällöltään identtisestä toisesta päätöksestä nostettava kanne voidaan ottaa tutkittavaksi. Kantaja voi tällaisessa tilanteessa nimittäin riitauttaa joko vahvistetun toimen, vahvistavan toimen tai molemmat näistä toimista.[23]

[19] Vastaavasti tuomio 31.5.2017, DEI v. komissio (C-228/16 P, EU:C:2017:409, 42 kohta).

[20] Ks. jo edellä alaviite 15. Valituksenalaisen määräyksen 32 kohdassa unionin yleinen tuomioistuin viittaa itse siihen, että kantajat olivat valittaneet siitä, ettei unionin yleinen tuomioistuin ollut ohjeistanut niitä nostamaan kannetta toisesta päätöksestä. Vastaavasta tapauksesta, joka koski istunnossa esitettyä kanteen tarkistamista koskevaa pyyntöä, joka ei väitetysti ollut muotovaatimusten mukainen, ks. tuomio 9.11.2017, HX v. neuvosto (C-423/16 P, EU:C:2017:848, 18 kohta ja sitä seuraavat kohdat).

[21] Tuomio 31.1.2019, International Management Group v. komissio (C-183/17 P ja C-184/17 P, EU:C:2019:78, 67 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen); vastaavasti tuomio 3.4.2014, komissio v. Alankomaat ja ING Groep (C-224/12 P, EU:C:2014:213, 69 kohta) ja tuomio 31.5.2017, DEI v. komissio, C-228/16 P, EU:C:2017:409, 33 kohta).

[22] Vastaavasti tuomio 20.5.2021, Dickmanns v. EUIPO (C-63/20 P, ei julkaistu, EU:C:2021:406, 30 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

[23] Tuomio 31.5.2017, DEI v. komissio (C-228/16 P, EU:C:2017:409, 35 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Näin olisi myös silloin, jos ensimmäistä päätöstä ei voitaisi enää riitauttaa, koska siitä ei nostettu kannetta määräajassa. Ennen toisen päätöksen tekemistä oikaisulautakunnan on asetuksen N:o 1024/2013 24 artiklan 1 kohdan kolmannen virkkeen mukaan nimittäin käsiteltävä kyseisen pankin tilannetta uudelleen. Tällaisessa tilanteessa vahvistavasta toimesta nostettu kanne voidaan ottaa tutkittavaksi; ks. tuomio 20.5.2021, Dickmanns v. EUIPO (C-63/20 P, ei julkaistu, EU:C:2021:406, 34 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

58. Toimiluvan peruuttamisen oikeusvaikutusten poistamiseksi *kokonaan* kantajat eivät siten voineet tyytyä riitauttamaan ensimmäistä päätöstä unionin yleisessä tuomioistuimessa.

59. EKP:n väite, jonka mukaan kantajien olisi pitänyt riitauttaa toinen päätös oikeuttaakseen myös sen, että niillä on edelleen oikeussuojan tarve ensimmäisen päätöksen osalta, on kuitenkin hylättävä. Toisessa päätöksessä tosin määrätään nyt lainvoimaisesti valittajan toimiluvan peruuttamisesta. Tämä ei kuitenkaan tarkoita väistämättä sitä, ettei sillä ole enää oikeussuojan tarvetta ensimmäisen päätöksen kumoamisen osalta. Ensimmäinen päätös on nimittäin voinut rasittaa valittajaa – toisin kuin unionin yleinen tuomioistuin katsoi – toisen päätöksen voimaantuloon saakka. Näin olisi siinä tapauksessa, että toisella päätöksellä on korvattu ensimmäinen päätös ainoastaan ex nunc. Sen unionin yleinen tuomioistuin on kuitenkin kiistänyt käsiteltävässä asiassa. [24]

60. Seuraavaksi tutkinkin, onko unionin yleinen tuomioistuin tehnyt oikeudellisen virheen arvioidessaan edellytyksiä oikeussuojan tarpeen lakkaamiselle ensimmäisen päätöksen mahdollisten oikeusvaikutusten osalta.

C Oikeussuojan tarpeen jatkuminen ensimmäisen päätöksen osalta?

1. Edellytykset oikeussuojan tarpeen jatkumiselle

61. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön nostama kumoamiskanne voidaan tutkia vain siltä osin kuin tällä henkilöllä on intressi saada riidanalainen toimi kumotuksi. Näin on silloin, jos kumoaminen voi tuottaa kantajalle jotakin hyötyä. Tämän oikeussuojan tarpeen, joka on olennainen edellytys kaikille kanteille, on oltava olemassa kannetta nostettaessa ja oltava edelleen olemassa tuomioistuimen ratkaisun julistamiseen saakka. Muuten lausunnon antaminen asiassa raukeaa. [25]

62. EKP:n riitautettu päätös korvattiin tosin sisällöltään identtisellä toisella päätöksellä asetuksen N:o 1024/2013 24 artiklan 7 kohdan kolmannen virkkeen mukaisesti. Kantajan oikeussuojan tarve ei kuitenkaan välttämättä lopu sen takia, että kantajan riitauttaman toimen vaikutukset ovat lakanneet oikeudenkäynnin aikana. Kantajalla voi nimittäin säilyä intressi saada mainittu toimi todettua lainvastaiseksi siltä ajanjaksolta, jona sitä sovellettiin ja sillä on ollut oikeusvaikutuksia. Intressi tällaiseen toteamiseen voi säilyä muun muassa perustana mahdolliselle vahingonkorvauskanteelle. [26]

63. Näin ollen on tutkittava, tuottiko riidanalainen EKP:n päätös valittajalle epäedullisia oikeusvaikutuksia toisen päätöksen voimaantuloon saakka (jäljempänä 2 jakso). Sen jälkeen tarkastelen, voiko ensimmäisen päätöksen kumoaminen tuottaa valittajalle jotakin hyötyä ja jos, niin missä määrin, ja siten oikeuttaa sen oikeussuojan tarpeen jatkumisen (jäljempänä 3 jakso).

[24] Ks. valituksenalaisen määräyksen 45 ja 51 kohta.

[25] Vastaavasti tuomio 17.9.2015, Mory ym. v. komissio (C-33/14 P, EU:C:2015:609, 55–58 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

[26] Vastaavasti tuomio 7.11.2018, BPC Lux 2 ym. v. komissio (C-544/17 P, EU:C:2018:880, 42 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) ja tuomio 6.5.2021, Bayer CropScience ja Bayer v. komissio (C-499/18 P, EU:C:2021:367, 40 kohta); vastaavasti jo tuomio 17.9.2015, Mory ym. v. komissio (C-33/14 P, EU:C:2015:609, 69 ja 70 kohta).

2. Ensimmäisen päätöksen toisella päätöksellä korvaamisen ex tunc -vaikutus?

64. Valittaja voi vedota edelleen oikeussuojan tarpeeseen ensimmäisen päätöksen osalta vain, jos ensimmäinen päätös tuotti valittajalle epäedullisia oikeusvaikutuksia siihen saakka, kunnes se korvattiin toisella päätöksellä.

65. On selvää, että riidanalaisella EKP:n päätöksellä, kun se annettiin tiedoksi kantajille, Nemea Bankin toimilupa peruutettiin välittömästi.

66. Se, tuottiko ensimmäinen päätös sen asetuksen N:o 1024/2013 24 artiklan 7 kohdan kolmannen virkkeen mukaisesti korvanneen, sisällöltään identtisen toisen päätöksen antamiseen saakka oikeusvaikutuksia ja jos, niin missä määrin, riippuu puolestaan tämän ”korvaamisen” oikeusvaikutuksista.

67. Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi, jonka mukaan korvaaminen tapahtui taannehtivasti ja sillä ensimmäinen päätös poistettiin unionin oikeusjärjestyksestä ex tunc samalla tavalla kuin SEUT 264 artiklan ensimmäisen kohdan mukaisella kumoamisella, ei ilmene asetuksen N:o 1024/2013 24 artiklan säännösten sanamuodosta eikä niiden tavoitteista tai systematiikasta.

68. Asetuksen N:o 1024/2013 24 artiklan 7 kohdan kolmannessa virkkeessä todetaan ainoastaan, että ”uudessa päätösluonnoksessa kumotaan alkuperäinen päätös, korvataan se uudella päätöksellä, joka on sisällöltään identtinen, tai korvataan se muutetulla päätöksellä”. Sen sanamuoto ei siis viittaa *taannehtivaan* korvaamiseen tai muuttamiseen.

69. Ei myöskään ole selvää, että toisella päätöksellä oli tarkoitus olla erilaisia ajallisia vaikutuksia sen mukaan, kumotaanko vai korvataanko sillä ensimmäinen päätös vahvistamalla sen sisältö tai muuttamalla sitä. Myöskään kumoaminen tai korvaaminen, jolla muutetaan ensimmäistä päätöstä, ei nimittäin voisi peruuttaa jo tapahtunutta toimiluvan peruuttamista alkuperäisessä muodossaan, puhumattakaan sen kielteisistä seurauksista asianomaiselle pankille, etenkin asiakkaiden ja sijoittajien luottamuksen menettämisestä.

70. Jos korvaamisella on ex tunc -vaikutus, asianomainen pankki ei voisi oikeussuojan tarpeen puuttumisen vuoksi enää nostaa kumoamiskannetta ensimmäisen päätöksen kaikissa näissä tilanteissa jo tuottamista sille epäedullisista oikeusvaikutuksista. Se voisi nostaa ainoastaan vahingonkorvauskanteen, jonka yhteydessä laillisuusvalvontaan sovelletaan tiukempia perusteita.[27] Ainoastaan ensimmäistä päätöstä muuttavaan toiseen päätökseen kohdistuva kumoamiskanne olisi nimittäin tehoton, sikäli kuin pankki haluaisi riitauttaa korvatun ensimmäisen päätöksen muutetut osat. Tällainen oikeussuojassa oleva aukko olisi ristiriidassa perusoikeuskirjan 47 artiklan ensimmäisen kohdan mukaisen tehokkaita oikeussuojakeinoja koskevan oikeuden vaatimusten kanssa.

71. Lisäksi asetuksen N:o 1024/2013 24 artiklan 11 kohdassa säädetään, että ”tällä artiklalla ei rajoiteta oikeutta nostaa kanne Euroopan unionin tuomioistuimessa perussopimusten mukaisesti”. Kuten valittaja väittää, EKP:n päätösten, joilla peruutetaan pankin toimilupa,

[27] Kun otetaan huomioon EKP:n vapaaseen harkintaan perustuva päätös toimiluvan peruuttamisesta (ks. tästä ratkaisuehdotukseni Pilatus Bank v. EKP, C-750/21 P ja C-256/22 P, EU:C:2023:431, 106 kohta ja sitä seuraavat kohdat), vahingonkorvauskanteessa olisi erityisesti näytettävä toteen ”sellaisen oikeussäännön, jonka tarkoituksena on antaa oikeuksia yksityisille, riittävän ilmeinen rikkominen”; ks. tuomio 4.4.2017, Bürgerbeauftragter v. Staelen (C-337/15 P, EU:C:2017:256, 31 kohta ja sitä seuraavat kohdat); tuomio 27.4.2023, Fondazione Cassa di Risparmio di Pesaro ym. v. komissio (C-549/21 P, ei julkaistu, EU:C:2023:340, 113 kohta) ja tuomio 6.7.2023, RQ v. neuvosto ja komissio (C-7/22 P, ei julkaistu, EU:C:2023:541, 55 kohta ja sitä seuraavat kohdat).

laillisuuden lopullinen sitova valvonta on SEUT 263 artiklan nojalla varattu unionin tuomioistuimille. Toisen päätöksen ex tunc -vaikutus antaisi kuitenkin EKP:lle mahdollisuuden rajoittaa ensimmäisen päätöksen tuomioistuinvalvontaa korvaamalla kyseinen päätös. Tämä olisi ristiriidassa sen perusajatuksen kanssa, että sisäinen uudelleenkäsittely edistää oikeussuojaa (edellä 37 kohta ja sitä seuraavat kohdat). Vastaavan nimenomaisen säännöksen puuttuessa on siten lähdettävä siitä,[28] että pelkästään unionin tuomioistuimilla on toimivalta kumota ensimmäinen päätös SEUT 264 artiklan ensimmäisen kohdan mukaisesti *taannehtivasti*.[29]

72. Asetuksen N:o 1024/2013 24 artiklan 7 kohdan kolmannessa virkkeessä säädetyllä korvaamisella voi siten olla ainoastaan ex nunc -vaikutus. Ensimmäistä päätöstä ei poisteta unionin oikeusjärjestyksestä taannehtivasti antamalla sen korvaava, sisällöltään identtinen toinen päätös, vaan ensimmäinen päätös vahvistetaan toisella päätöksellä ainoastaan tulevaisuutta koskevin vaikutuksin ja tietyllä tapaa sisällytetään siihen.

73. Tämä sääntelytekniikka vastaa sitä, jota käytetään unionin virkamiesoikeudessa, kun kyse on virkamiehelle kielteisestä työnantajan päätöksestä tehdyn valituksen hylkäämisestä,[30] ja sitä, jota käytetään, kun kyse on valitusten käsittelystä ACERin valituslautakunnassa (edellä 40 kohta),[31] sillä erotuksella, että molemmissa tapauksissa ennen kanteen nostamista on toteutettava valitusmenettely, sekä sitä, jota käytetään jäsenvaltioissa tiettyjen hallinto-oikeudellisten oikeussuojakeinojen yhteydessä.[32]

74. Unionin yleinen tuomioistuin on näin ollen tehnyt oikeudellisen virheen todetessaan, että toisella päätöksellä on korvattu ensimmäinen päätös taannehtivasti ja että sillä ensimmäinen päätös on poistettu unionin oikeusjärjestyksestä, joten kumoamistuomio ei voisi tuottaa enää muita oikeusvaikutuksia.

3. Oikeussuojan tarpeen jatkuminen ensimmäisen päätöksen osalta?

75. Tutkin seuraavaksi, saattoiko unionin yleinen tuomioistuin tulla tästä huolimatta siihen tulokseen, että kantajat eivät voineet enää vedota oikeussuojan tarpeeseen ensimmäisen päätöksen osalta.

76. Näin ei mielestäni kuitenkaan ole yksiselitteisesti.

[28] Tällainen nimenomainen sääntely sisältyy sitä vastoin tullikoodeksin (Unionin tullikoodeksista 9.10.2012 annettu Eurooan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 952/2013, EUVL 2013, L 269, s. 1) 27 artiklan 3 kohtaan, joka mahdollistaa päätösten taannehtivan peruuttamisen, kun taas tullikoodeksin 28 artiklan mukainen kumoaminen koskee ainoastaan tulevaisuutta, ja jäsenvaltioiden oikeusjärjestyksiin. Yleisön ja hallintoviranomaisten välisistä suhteista annetun Ranskan lain (code des relations entre le public et l'administration) 240-1 §:ssä erotetaan nimenomaisesti yhtäältä toimen kumoaminen (abrogation) tulevaisuuden osalta ja toisaalta toimen peruuttaminen (retrait) myös menneisyyden osalta. Saksan liittovaltion hallintomenettelylain (Bundesverwaltungsverfahrensgesetz, VwVfG) 48 §:n 1 momentin ja 49 §:n 1–3 momentin mukaan sekä lainvastaiset että lainmukaiset hallintotoimet voidaan tietyin edellytyksin peruuttaa tai kumota joko tulevaisuuden tai menneisyyden osalta.

[29] Unionin tuomioistuin ei ole myöskään muissa asiayhteyksissä, kuten valtiontukilainsäädännön yhteydessä, tähän mennessä katsonut, että komissio olisi peruuttanut päätöksen *taannehtivasti*; ks. tuomio 31.5.2017, DEI v. komissio (C-228/16 P, EU:C:2017:409, 32 kohta ja sitä seuraavat kohdat). Unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö, johon unionin yleinen tuomioistuin viittasi valituksenalaisen määräyksen 50 kohdassa päinvastaisen näkemyksensä tueksi, ei ole tältä osin vakuuttava.

[30] Ks. esim. tuomio 20.5.2021, Dickmanns v. EUIPO (C-63/20 P, ei julkaistu, EU:C:2021:406, 29 kohta ja sitä seuraavat kohdat) ja tuomio 3.3.2022, WV v. EUH (C-162/20 P, EU:C:2022:153).

[31] Ks. asetuksen 2019/942 28 ja 29 artikla.

[32] Ks. esim. Saksan hallintolainkäyttölain (Verwaltungsgerichtsordnung, VwGO) 79 §:n 1 momentin 1 kohta, jonka mukaan alkuperäinen hallintotoimi on siinä muodossa, jonka se on saanut oikaisuvaatimuksesta tehdyllä päätöksellä, hallintotuomioistuimessa nostetun kumoamiskanteen kohteena. Vastaavasti Itävallan vuoden 1991 yleisen hallintomenettelylain (Allgemeines Verwaltungsverfahrensgesetz 1991, AVG) 66 §:n 4 momentti, jonka mukaan muutoksenhakuviranomainen antaa asiassa itse ratkaisun ja sillä on oikeus korvata sekä päätösosan että perustelujen osalta alemmanasteisen viranomaisen näkemys omallaan ja muuttaa riidanalaista päätöstä mihin tahansa suuntaan.

77. Ensinnäkään ei vaikuta poissuljetulta, että ensimmäisen päätöksen laillisuusvalvonta kantajien nostaman kanteen yhteydessä johtaa sen kumoamiseen. Tästä seuraisi SEUT 264 artiklan ensimmäisen kohdan mukaisesti, että ensimmäinen päätös olisi pätemätön taannehtivasti, minkä lisäksi EKP:n olisi SEUT 266 artiklan ensimmäisen kohdan mukaan myös toteutettava tällaisen tuomion ”täytäntöön panemiseksi tarvittavat toimenpiteet”. Koska toinen päätös on sisällöltään identtinen ensimmäisen päätöksen kanssa, katson, että EKP on tällaisen SEUT 266 artiklan ensimmäisen kohdan mukaisen kumoamisen seurauksena jopa velvollinen peruuttamaan toisen päätöksen – jossa on samat oikeudelliset virheet –, vaikka se on kannekelpoinen ja vaikka asetuksessa N:o 1024/2013 ei ole tälle oikeusperustaa, ja tekemään uuden päätöksen toimiluvan peruuttamisesta.[33] Ensimmäisen päätöksen kumoaminen voi näin ollen hyvinkin tuottaa oikeusvaikutuksia ja valittajalle jotakin hyötyä.

78. Toiseksi vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan oikeussuojan tarpeen säilyminen voidaan perustaa siihen, että toimen kumoaminen toimii perustana mahdolliselle vahingonkorvauskanteelle.[34] Vahingonkorvauskanteen mahdollisuus riittää tällaisen oikeussuojan tarpeen syntymiseen, kunhan tämä tarve ei ole hypoteettinen.[35]

79. Käsiteltävässä asiassa kantajat ovat tosin jo esittäneet samanaikaisesti kumoamisvaatimuksensa kanssa vahingonkorvausvaatimuksen. Unionin yleinen tuomioistuin on kuitenkin jättänyt tämän vahingonkorvausvaatimuksen tutkimatta tutkittavaksi ottamisen edellytysten selvän puuttumisen vuoksi sillä perusteella, että tältä osin oikeuskäytännössä vahvistetut muotovaatimukset eivät täyttyneet. Riippumatta siitä, saattoiko unionin yleinen tuomioistuin katsoa näin, mikä on neljännen ja viidennen valitusperusteen kohteena (jäljempänä 87–89 kohta), ei kuitenkaan vaikuta mahdottomalta, että valittaja esittää unionin yleisessä tuomioistuimessa uuden vahingonkorvausvaatimuksen riidanalaisen EKP:n päätöksen väitetyn lainvastaisuuden perusteella. Tämä on sitäkin todennäköisempää, koska valittajan mukaan ensimmäisen päätöksen, jolla sen toimilupa peruutettiin välittömästi ja jonka vuoksi sen oli mahdotonta harjoittaa taloudellista toimintaansa kyseisestä ajankohdasta alkaen, tekemisestä aiheutui sille merkittävää haittaa.

80. Kanteen nostaminen unionin yleisessä tuomioistuimessa keskeytti lisäksi Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 46 artiklan ensimmäisen kohdan toisessa virkkeessä kanteen nostamiselle sopimussuhteen ulkopuolisen unionin vastuun perusteella asetetun viiden vuoden vanhentumisajan kulumisen ainakin tämän muutoksenhakumenettelyn päättymiseen saakka. Uuden vahingonkorvauskanteen nostaminen on siten edelleen mahdollista.

81. Riidanalaisen EKP:n päätöksen kumoaminen tuottaisi näin ollen etua valittajalle.

[33] Lainvastaisten toimien peruuttamisen yleisestä sallittavuudesta unionin oikeudessa ks. julkisasiamies Campos Sánchez-Bordonan ratkaisuehdotus Repower v. EUIPO (C-281/18 P, EU:C:2019:426, 28 kohta ja sitä seuraavat kohdat oikeuskäytäntöviittauksineen). Ratkaisuehdotuksensa 32 kohdassa hän muun muassa huomauttaa, että oikeusvarmuuden periaatteen soveltaminen on pyrittävä yhdistämään laillisuusperiaatteen soveltamiseen. Käsiteltävässä asiassa ei kuitenkaan ole viitteitä siitä, miksi toinen päätös olisi pysytettävä oikeusvarmuuteen liittyvistä syistä sen jälkeen, kun sisällöltään identtinen ensimmäinen päätös on julistettu mitättömäksi. Mahdollisuudesta peruuttaa lainvastaisia hallintotoimia, jotka eivät ole kannekelpoisia, ks. esim. myös Saksan liittovaltion hallintomenettelylain 48 §.

[34] Tuomio 17.9.2015, Mory ym. v. komissio (C-33/14 P, EU:C:2015:609, 69 ja 70 kohta); tuomio 7.11.2018, BPC Lux 2 ym. v. komissio (C-544/17 P, EU:C:2018:880, 42 kohta) ja tuomio 6.5.2021, Bayer CropScience ja Bayer v. komissio (C-499/18 P, EU:C:2021:367, 40 kohta).

[35] Ks. tuomio 17.9.2015, Mory ym. v. komissio (C-33/14 P, EU:C:2015:609, 79 kohta) ja tuomio 7.11.2018, BPC Lux 2 ym. v. komissio (C-544/17 P, EU:C:2018:880, 43 kohta).

D Ensimmäistä valitusperustetta koskeva välipäätelmä

82. Edellä esitetyn perusteella katson, että valittajalla oli edelleen oikeussuojan tarve riidanalaisen EKP:n päätöksen välittömien, sille epäedullisten oikeusvaikutusten poistamisen, kyseisen päätöksen kumoamisen johdosta SEUT 266 artiklan ensimmäisen kohdan mukaisesti toteutettavien toimenpiteiden ja mahdollisen vahingonkorvauskanteen nostamisen osalta. Tämän unionin yleinen tuomioistuin jätti huomiotta. Tästä seuraa, ettei se olisi saanut todeta, että lausunnon antaminen kyseistä päätöstä koskevasta kumoamisvaatimuksesta raukeaa. Tämän kannalta ei ole merkitystä sillä tosiseikalla, etteivät kantajat ole nostaneet kumoamiskannetta toisesta päätöksestä muotovaatimusten mukaisesti ja määräajassa.

83. Ensimmäinen valitusperuste on näin ollen hyväksyttävä, eikä ole tarpeen tutkia toista ja kolmatta valitusperustetta, jotka kohdistuvat samoin unionin yleisen tuomioistuimen valituksenalaisen määräyksen määräysosan 1 kohdassa lausunnon antamisen raukeamisesta esittämään toteamukseen (edellä 2 ja 5 kohta).

84. Riita-asia on siten palautettava unionin yleiseen tuomioistuimeen [36] kumoamisvaatimuksen ja sen tueksi esitettyjen kanneperusteiden ratkaisemista varten.

85. Valittajan pyyntöön palauttaa asia unionin yleiseen tuomioistuimeen toisen kokoonpanon ratkaistavaksi ei kuitenkaan voida suostua, koska aiemman kokoonpanon puolueellisuudesta ei ole viitteitä. [37] Edellä 52 ja 53 kohdassa mainittu unionin yleisen tuomioistuimen huolellisuus- ja tiedonantovelvoitteen rikkominen kantajiin nähden ei riitä herättämään vakavia epäilyjä sen puolueettomuudesta ja horjuttamaan siihen perustuvaa yksityisten luottamusta. [38]

86. Lisäksi valituksenalaisen määräyksen määräysosan 3 kohtaan sisältyvä kumoamisvaatimuksen osalta tehty oikeudenkäyntikuluja koskeva päätös on kumottava. Koska lausunnon antamisen raukeamisessa kumoamisvaatimuksen osalta on kyse oikeudenkäynnistä erotettavissa olevasta osasta, joka voidaan ratkaista lopullisesti, ehdotan, että EKP velvoitetaan tältä osin vastaamaan omista oikeudenkäyntikuluistaan ja korvaamaan valittajan oikeudenkäyntikulut.

E Vahingonkorvausvaatimusta koskevat neljäs ja viides valitusperuste

87. Neljännen ja viidennen valitusperusteen osalta riittää, kun todetaan, että unionin yleinen tuomioistuin on jättänyt kantajien vahingonkorvausvaatimuksen perustellusti tutkimatta työjärjestyksensä 126 artiklan nojalla, koska sen tutkittavaksi ottamisen edellytykset selvästi puuttuivat. [39]

88. Vakiintuneessa oikeuskäytännössä vahvistettujen muotovaatimusten vastaisesti unionin yleiseen tuomioistuimeen toimitettuun kannekirjelmään sisältyy nimittäin ainoastaan 10 miljoonan euron suuruinen vahingonkorvausvaatimus, jota kantajat ovat korottaneet vastauksessaan jopa 100 miljoonaan euroon. Kuten unionin yleinen tuomioistuin on oikeudellista virhettä tekemättä todennut, [40] kannekirjelmään ei sisälly riittäviä perusteluja sille, saati todisteita

[36] Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 61 artikla.

[37] Ks. tuomio 1.7.2008, Chronopost v. UFEX ym. (C-341/06 P ja C-342/06 P, EU:C:2008:375, 44 kohta ja sitä seuraavat kohdat) ja tuomio 19.2.2009, Gorostiaga Atxalandabaso v. parlamentti (C-308/07 P, EU:C:2009:103, 41 kohta ja sitä seuraavat kohdat).

[38] Ks. vastaavasti tuomio 26.3.2020, Überprüfung Simpson v. neuvosto ja HG v. komissio (C-542/18 RX-II ja C-543/18 RX-II, EU:C:2020:232, 57 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

[39] Valituksenalaisen määräyksen määräysosan 3 kohta ja 59 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

[40] Valituksenalaisen määräyksen 62 kohta.

siitä, että asiassa täyttyivät kumulatiiviset edellytykset SEUT 340 artiklan kolmannen kohdan mukaiselle EKP:n sopimussuhteen ulkopuoliselle vastuulle, kun kyse on sen vapaaseen harkintaan perustuvasta päätöksestä peruuttaa Nemea Bankin toimilupa – nimittäin lainvastaisuus yksityisille oikeuksia antavan oikeussäännön riittävän ilmeisen rikkomisen muodossa, väitetyn vahingon laajuus ja riittävän suora syy-yhteys tämän lainvastaisuuden ja väitetyn vahingon välillä. [41]

89. Neljäs ja viides valitusperuste on näin ollen hylättävä ilmeisen perusteettomina.

VII Ratkaisuehdotus

90. Ehdotan, että unionin tuomioistuin hyväksyy ensimmäisen valitusperusteen ja kumoaa valituksenalaisen määräyksen siltä osin kuin siinä todettiin, että lausunnon antaminen kumoamisvaatimuksesta raukeaa, ja jaettiin tähän liittyvät oikeudenkäyntikulut valittajan ja Euroopan keskuspankin (EKP) kesken (määräysosan 1 ja 3 kohta), palauttaa asian unionin yleiseen tuomioistuimeen Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 61 artiklan mukaisesti ja velvoittaa EKP:n joka tapauksessa korvaamaan unionin yleisessä tuomioistuimessa todettuun lausunnon raukeamiseen kumoamisvaatimuksen osalta liittyvät oikeudenkäyntikulut.

[41] Vastaavasti tuomio 3.5.2018, EUIPO v. European Dynamics Belgium ym. (C-376/16 P, EU:C:2018:299, 91 ja 92 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen); ks. myös alaviitteessä 27 mainittu oikeuskäytäntö.